

ИНТЕРВЈУ: НОБЕЛОВАЦ АЛЕКСАНДАР СОЛЖЕЊИЦИН, НАДНЕТ НАД СУДБИНОМ РУСИЈЕ КОЈА СЕ ВРАЋА ИЗ ПРОВАЛИЈЕ

Искушена пећинског либерализма

„Теорија о ‚сукобу цивилизација‘ програмски је лансирана да би се прикрила суштина: катастрофална разлика у благостању становника Земље. Светски конфликт најтачније је одредити као напетост између ‚трећег света‘ и ‚златне милијарде‘. Настојање да се све то прекрије димном завесом ‚слобода‘ и ‚права човека‘ још је нечасније и апсурдније. Па безгранична ‚права човека‘ су управо оно што је већ постојало код нашег пећинског претка: њега ништа није ограничавало да од суседа отме плен или да га докусури тојагом”

НАЦИЈА ПРЕС

Превод: Владимир Путник

Сва-ка ње-го-ва јав-на реч од-јек-не пла-не-том. Баш та-ко. За њу се гра-бе ме-ди-ји,

би-ло да су му на-кло-ње-ни или не, про-у-ча-ва-ју је ин-сти-ту-ти и ана-ли-тич-ки ти-мо-ви, пра-ве се се-ри-ја-ли ко-мен-та-ра на јед-ну-две ње-го-ве ја-сне и јед-но-став-не ре-че-ни-це. Ипак, нај-бо-ље га, и кад ћу-ти, чу-је Ру-си-ја. „Сво-ја зе-мља. То је страст, то је ду-бо-ко осе-ћа-ње Отац-би-не. То је ме-та-по-ли-тич-ки фе-но-мен у ко-јем по-сто-ји и не-ка ме-та-фи-зич-ка за-го-нет-ка. Сво-ја зе-мља. Ни-ко не-ће уме-сто нас за њу ра-ди-ти, мо-ра-мо то чи-ни-ти са-ми”, ка-же. „Отац-би-на је оно што је ство-ри-ло све нас. Она је ви-ша од свих про-ла-зних Уста-ва. И без об-зи-ра у ка-квој се пу-ко-ти-ни да-нас на-ла-зи ра-зно-ли-ки жи-вот Ру-си-је, ми још има-мо вре-ме-на да бу-де-мо до-стој-ни на-ше не-из-бри-си-ве про-шло-сти ду-ге 1100 го-ди-на. Она је до-сто-јан-ство де-се-ти-на по-ко-ле-ња пре нас и по-сле нас. Ми не сме-мо по-ста-ти оно по-ко-ле-ње ко-је све њих из-да-је.”

Но-бе-ло-вац (ла-у-ре-ат 1970) Алек-сан-дар Сол-же-њи-цин жи-ви сво-ју осам-де-сет осму го-ди-ну и још, у свом ру-ском до-му у Тро-ји-це-Ли-ко-ву, пи-ше. Пи-сац, фи-ло-зоф исто-ри-је и по-ли-ти-ке, исто-ри-чар, му-дри ста-рац. На-та-ли-ја Дми-три-јев-на Сол-же-њи-ци-на му је глав-ни са-рад-ник, чак и уред-ник ње-го-вих нај-но-ви-јих књи-га. Од по-мо-ћи су и тро-ји-ца си-но-ва, на-ро-чи-то нај-мла-ђи Сте-пан, иако ско-ро пу-ну де-це-ни-ју не жи-ве са ро-ди-те-љи-ма.

Ин-тер-вјуе не да-је че-сто. Не-дав-но је од-го-во-рио на пи-та-ња на-шег ко-ле-ге Ви-та-ли-ја Тре-тја-ко-ва, уред-ни-ка *Мо-сков-ских но-во-сти*, што се у не-ким ру-ским и свет-ским ме-ди-ји-ма већ раз-ма-тра као Сол-же-њи-ци-но-ве

Април-ске те-зе

. Љу-ба-зно-шћу на-ших ру-ских ко-ле-га и при-ја-те-ља, чи-та-о-ци „НА-ЦИ-ЈЕ” у при-ли-ци су да про-чи-та-ју ин-те-грал-ну вер-зи-ју тог ин-тер-вјуа, чак и оно што је у скра-ћи-ва-њу ис-па-ло из об-ја-вље-не ру-ске вер-зи-је. Ти-ме, пре све-га, из-ла-зи-мо у су-срет оним број-ним чи-та-о-ци-ма ко-ји-ма овај ин-тер-вју ни-је до-сту-пан у *on li-ne*

вер-зи-ја-ма; они су нам се ја-ви-ли мо-ле-ћи да об-ја-ви-мо ин-те-грал-ну шам-па-ну вер-зи-ју и ми то, ево, чи-ни-мо. („На-ша сна-га су на-ши чи-та-о-ци”.)

• Алек сан дре Иса је ви чу, ка кав је Ваш оп шти ути сак о раз во ју Ру си је по след них го ди на, на ро чи то ако упо ре ди мо пе ри од вла сти пред сед ни ка Пу ти на са вре ме ни ма Гор ба чо ва и Јељ ци на?

Под Гор-ба-чо-вом био је од-ба-чен и сам по-јам др-жа-ве и свест о др-жав-но-сти. (Отуд су му ње-го-ве број-не ка-пи-ту-ла-ци-је и не-ве-ро-ват-ни уступ-ци у спољ-ној по-ли-ти-ци до-не-ли то-ли-ко буч-них по-хва-ла на За-па-ду.) Под Јељ-ци-ном је та ли-ни-ја

на-ста-вље-на без пре-ки-да, са-мо је још по-гор-ша-на без-мер-ном пљач-ком имо-ви-не Ру-си-је, уда-ром на ње-но на-ци-о-нал-но до-сто-јан-ство, као и нео-б-у-зда-ним и под-сти-ца-ним др-жав-ним ха-о-сом. Под Пу-ти-ном до-ла-зи до по-сте-пе-ног пре-о-кре-та, пред-у-зи-ма-ју се су-прот-ни на-по-ри, за спа-са-ва-ње уру-ше-не др-жав-но-сти. Исти-на, не-ки од тих по-ку-ша-ја су у по-чет-ку има-ли ка-рак-тер ви-ше ко-зме-тич-ких, за-тим су по-че-ли да се ис-по-ља-ва-ју ја-че. Спољ-на по-ли-ти-ка, ако се ура-чу-на-ју на-ше ста-ње и мо-гућ-но-сти, во-ди се ра-зум-но и све ви-ше да-ле-ко-ви-до. Али, због те-жи-не на-сле-ђе-ног од прет-ход-ни-ка, још ве-о-ма мно-го то-га у Ру-си-ји ни-је из-ву-че-но из про-ва-ли-је, спа-се-но од про-па-сти. Оп-ште ста-ње на-род-ног жи-во-та и да-ље је те-шко, не-у-ре-ђе-но, без по-у-зда-них осло-на-ца.

ИМ-ПЕ-РА-ТИВ ОЧУ-ВА-ЊА НА-РО-ДА

• По следних ме се ци из у зет на по ли тич ка и дру га ак тив ност рас плам са ла се око та ко зва них при о ри тет них на ци о нал них про је ка та, по пут мо дер ни за ци је обра зо ва ња, здрав стве не за шти те, стам бе но-ко му нал них слу жби, по љо при вре де. Ка кав је Ваш од нос пре ма тим про јек ти ма – да ли су они ва ља но ода бра ни?

Ка-да на бро-ду има 99 ру-па, и по-ред нај-бо-ље же-ље ни-је мо-гу-ће за-тво-ри-ти их од-јед-ном све. У су-шти-ни, сви они има-ју пра-во и ва-жност да бу-ду „оп-ште-на-ци-о-нал-ни про-јек-ти”. Сви ода-бра-ни су бит-ни и нео-д-ло-жни. А што се ти-че по-љо-при-вре-де и уни-шта-ва-ња се-ла (о че-му је не-дав-но енер-гич-но вла-ду опо-ме-нуо и Ј. М. Лу-шков), ни-је пр-ва де-це-ни-ја ка-ко из-не-ве-ра-ва-мо и уни-шта-ва-мо се-ла. Пре-о-крет је ту ствар *крај-ње* нео-п-ход-но-сти и ну-жде: ми не са-мо да то-не-мо у за-ви-сност због па-сив-но-сти и гла-ди, не-го се до-во-ди у пи-та-ње чак и на-ше пра-во на за-у-зи-ма-ње аграр-них про-стран-ста-ва соп-стве-не зе-мље.

• Прет по ста вља мо да би сте Ви та квом про јек ту до да ли, као ми ни мум, оно што озна ча ва те им пе ра ти вом „очу ва ња на ро да”, то јест

де мо граф ски про је кат. Сво је вре ме но, до пу сти ли смо се би да Ва шу
фор му лу очу ва

ња

по ја ча мо уво де ћи

умно жа ва ње

на ро да. Ко је би опе ра тив но-так тич ке и стра те гиј ске ме ре

нај не о дло жни је тре ба ло пред у зе ти да би се за у ста ви ло да ље

из у ми ра ње

Ру си је, у бу квал ном сми слу те ре чи?

Да! „Очу-ва-ње на-ро-да” – и у са-мој ње-го-вој број-но-сти, и у фи-зич-ком и мо-рал-ном здра-вљу – нај-ви-ши је од свих на-ших др-жав-них за-да-та-ка. „Умно-жа-ва-ње” на-ро-да? Да, у са-да-шњем про-па-да-њу, *очу-ва-ње* упра-во то и зна-чи: *умно-жа-ва-ње*. (По-себ-но је ва-жан од-нос пре-ма 25 ми-ли-о-на на-ших су-на-род-ни-ка од-се-че-них од Ру-си-је су-лу-дим „уч-ти-вим до-го-во-ром” – на-ше нео-д-го-вор-но за-ко-но-дав-ство их је исто-риј-ски оста-ви-ло на це-ди-лу, про-тив-ре-че-ћи са-мом се-би. Све ме-ре за по-ди-за-ње оп-ште-на-род-ног жи-вот-ног ни-воа – ни-воа жи-вље-ња, пре-хра-не, ме-ди-ци-не, обра-зо-ва-ња, мо-ра-ла – пред-ста-вља-ју су-штин-ско де-ло-ва-ње на за-шти-ти и очу-ва-њу на-ро-да. Ка том ци-љу мо-ра да бу-де усме-ре-на сва жи-вот-на ат-мос-фе-ра и енер-ги-ја у зе-мљи.

• Прак тич но, сви су са гла сни са тим да је у Ру си ји нео п ход но
из гра ди ти си стем са вре ме не де мо крат ске по ли тич ке вла сти.
Ме љу тим, за што, по Ва шем ми шље њу, ве ро до стој не по ли тич ке
пар ти је ло ше успе ва ју на ру ском тлу, то јест за што се као њи хов глав ни
осни вач по ја вљу је Кремљ (др жав на власт)?

Пар-ти-је ло-ше успе-ва-ју у Ру-си-ји за-то што оне ни-су при-род-на фор-ма за нас. Да-на-шње на-ше пар-ти-је са-мо су пре-пре-ка раз-во-ју де-мо-кра-ти-је. (Ви-ше пу-та сам пи-сао и го-во-рио да осу-ђу-јем са-му иде-ју „по-ли-тич-ких пар-ти-ја” као фор-му „ко-лек-тив-ног его-и-зма” на ра-чун дру-гих, „оста-лих”. Под-се-ћам на кла-сич-ну из-ја-ву Троц-ког: „Ни-ка-ква пар-ти-ја не вре-ди ни-шта ако не-ма за циљ осва-ја-ње вла-сти.”) Здра-во де-мо-крат-ско устрој-ство мо-же из-ра-сти са-мо стр-пљи-вом град-њом, од-о-здо, по-чев од ло-кал-них удру-жи-ва-ња ме-сног зна-ча-ја, по-сте-пе-но по-ве-зу-ју-ћи нај-пре бли-ске љу-де, а за-тим да-ље, та-ко-ђе по-ступ-ним из-бо-ри-ма. Са-мо та-ко ра-зум-ни и оп-шти ин-те-ре-си мо-гу по-ста-ти во-де-ћи – про-из-вод-ни, про-фе-си-о-нал-ни, за за-шти-ту око-ли-не, кул-тур-ни, обра-зов-ни и дру-ги, слич-ни. То је ве-о-ма те-жак пут, јер ће на ње-му би-ти мно-го би-ро-крат-ских и дру-гих пре-пре-ка на мно-гим ни-во-и-ма. Али, ни у су-ма-ну-тој ме-ђу-пар-тиј-ској бор-би мир-на бу-дућ-ност ни-ка-ко се не оцр-та-ва. Ствар-ну де-мо-кра-ти-ју, за-че-ту де-ло-ва-њем ме-сних

са-мо-у-пра-ва и по-сте-пе-но по-ди-за-ну до Вр-хов-ног Зем-ског Са-бо-ра, сма-трам нај-здра-ви-јим и нај-при-ме-ре-ни-јим си-сте-мом за Ру-си-ју, нај-вер-ни-јим ду-ху ру-ског на-ро-да и тра-ди-ци-је.

ЗА-ШТИ-ТА ЉУД-СКИХ ОБА-ВЕ-ЗА

• Чињенице, Русија је изградњу децентрализованог пољитичког система заповеле у великој мери повољном менту, управо како да се западне демократије, узете та као образац, нашла у дубокој инстинктивној оцијоналној и кризисној држави. И шта нам је сад чињеница?

Да, де-ло-ва-ли смо као у нај-бе-зум-ни-јем мај-му-ни-са-њу, као у пот-пу-ној обез-на-ње-но-сти.

Да, са-да-шња за-пад-на де-мо-кра-ти-ја је у озбиљној кри-зи и још се не мо-же пред-ви-де-ти ка-да ће се она из то-га иза-ћи.

За нас је, пак, пра-ви пут – не ко-пи-ра-ти обра-це, не-го, не од-у-ста-ју-ћи од ствар-них де-мо-крат-ских прин-ци-па, а не пар-тиј-ских, по-све-ти-ти се фи-зич-ком и мо-рал-ном бла-го-ста-њу на-ро-да.

• Ми тројо по лит Кирил предложио је да се инстинктивно пољитичких и грађанских права и слобода допунитивно ту том морално одговорности, те да само на њиховој повећаној руској грађанинској држави граде своју свакодневну и пољитичку активност. Ваљда ми шљење о том предлогу?

Ми-тро-по-лит Ки-рил је на Де-се-том на-род-ном са-бо-ру оправ-да-но ука-зао на то да „ре-а-ли-за-ци-ја сло-бо-да не сме угро-жа-ва-ти по-сто-ја-ње Отаџ-би-не, ни-ти вре-ђа-ти ре-ли-ги-о-зна и на-ци-о-нал-на осе-ћа-ња”. Све-ти-ње ни-ка-ко не мо-гу би-ти вред-ност ис-под „пра-ва чо-ве-ка”.

Без-гра-нич-на „пра-ва чо-ве-ка” су упра-во оно што је већ по-сто-ја-ло код на-шег пе-ћин-ског пре-тка: он ни-је имао ни-ка-кве пре-пре-ке да от-ме улов од су-се-да или да га до-ку-су-ри то-ја-гом. Оту-да је сва-ком дру-штву и ус-тре-ба-ла власт и вла-да-ју-ћа кла-са. То-ком ве-ко-ва упра-во су за њих чу-ва-на „пра-ва”, а основ-ној ма-си су огра-ни-ча-ва-на. Од епо-хе про-све-ти-тељ-ства ми смо на-ро-чи-то мно-го слу-ша-ли о „пра-ви-ма чо-ве-ка”; у ни-зу зе-ма-ља она су ши-ро-ко оства-ре-на, не сву-да у окви-ри-ма мо-рал-но-сти. Ме-ђу-тим, не-што нас не по-зи-ва-ју да за-шти-ти-мо „оба-ве-зе чо-ве-ка”. Шта-ви-ше, апе-ле за са-мо-о-гра-ни-ча-ва-ње сма-тра-ју ру-жним и сме-шним. Али, је-ди-но са-мо-о-гра-ни-ча-ва-ње, са-мо-о-бу-зда-ва-ње, отва-ра мо-ра-лан и на-до-но-сан из-лаз из ма ка-квих кон-фли-ка-та.

• Оче̑ вид̑ на је мо̑ рал̑ на кри̑ за ру̑ ског дру̑ штва, би̑ ло да се ис̑ по̑ ља̑ ва као од̑ су̑ ство ма ка̑ квих мо̑ рал̑ них нор̑ ми, би̑ ло као исто̑ вре̑ ме̑ но по̑ сто̑ ја̑ ње ра̑ зних мо̑ ра̑ ла. Где је из̑ лаз из те ко̑ ли̑ зи̑ је и шта би, у то̑ ме, тре̑ ба̑ ло да чи̑ ни др̑ жа̑ ва – да за̑ сну̑ је и ши̑ ри је̑ дин̑ ствен мо̑ рал? И ка̑ кав?

Др-жав-на власт за сво-је де-ло-ва-ње сно-си још ве-ћу од-го-вор-ност не-го обич-ни гра-ђа-ни и оба-ве-зна је да се при-др-жа-ва мо-рал-них окви-ра. То мо-же да слу-жи као узор, обра-зац, али не у фор-ми на-сил-ног уста-но-вља-ва-ња. Из-лаз ви-дим са-мо у све-сном са-мо-о-гра-ни-ча-ва-њу љу-ди, на-ро-чи-то оних ко-ји су на се-бе пре-у-зе-ли да усме-ра-ва-ју дру-штве-но мње-ње.

СЛО-ЖИ-ТИ, УМНО-ЖИ-ТИ, ОБО-ЖИ-ТИ

• Све више активишта у руској политици се изјашњавају као конзервативци (или либерални конзервативци), истина, лоше предстаљајући шта је то, или, још тачније, не умејући да то формулишу. Ви, пошто знаете то, ни сте либерал, свакако ни социјалиста. Према томе, конзервативци сте. По Вашем мишљењу, шта предстаља моћ дерџни (заиста моћ дерџни) руски конзервативизам?

Конзервативизам сма-трам стре-мље-њем да се са-чу-ва-ју и пре-не-су нај-бо-ље и нај-ра-зум-ни-је тра-ди-ци-је, ко-је су се-бе по-твр-ди-ле и оправ-да-ле кроз мно-го-ве-ков-но на-род-но ис-ку-ство и де-ло-ва-ње. Конзервативизам ко-ји са-да омо-гу-ћа-ва раст Ру-си-ји за-чео се и по-чео бр-же да ја-ча као при-род-ни од-го-вор на не-ви-ђе-но ра-су-ло и рас-пу-ште-ност. Он охра-бру-је и бу-ди на-ду, али из-гле-да још увек као „проб-ни”, ни-је до-вољ-но раз-ра-ђен за при-ме-ну на кон-крет-ну са-вре-ме-ност.

• По војдом неких експертса, поновом су покренути расправе о руском нацизму, ксе-но-фо-бији код Руса и о перспективи вама (или чак о реалности) руског фашизма. Како је Ваше виђење тог проблема, теоријски и практично?

Ксе-но-фо-би-ја исто-риј-ски ни-ка-да ни-је би-ла свој-стве-на Ру-си-ма, у про-тив-ном не би се ве-ко-ви-ма одр-жа-ла им-пе-ри-ја са 120 на-ци-ја. А реч-ју *фа-ши-зам* код нас се ба-ца-ју нео-д-го-вор-ни као па-жљи-во би-ра-ном реч-ју ко-ја би тре-ба-ло да спре-чи бу-ђе-ње ру-ске са-мо-све-сти. Не-мач-ки на-ци-о-нал-со-ци-ја-ли-зам за-сни-вао се на са-мо-ве-ли-ча-њу не-мач-ке на-ци-је (увре-же-ном мно-го пре Хи-тле-ра), али та-ко не-што пре-ба-ци-ва-ти са-да-шњем уни-же-ном и из-у-ми-ру-ћем ру-ском на-ро-ду је пот-пу-но ци-нич-но.

Угу-ши-ти Ве-ли-ко-ру-се у ко-рист дру-гих рус(ијс)ких на-ци-ја – би-ла је то јед-на од сре-ди-шњих, ис-трај-них Ле-њи-но-вих иде-ја и он ју је спро-вео твр-до, у фор-ми „ле-њин-ске на-ци-о-нал-не по-ли-ти-ке”. То је по-сто-ја-но про-ду-же-но и под Ста-љи-ном, без об-зи-ра на ње-го-ве ли-це-мер-не ка-сни-је из-ја-ве. (А у на-шем да-на-шњем Уста-ву ре-чи *Ру-си* уоп-ште не-ма!) То-ком де-це-ни-ја све то на-ку-пи-ло је мно-го че-ме-ра у руској све-сти.

А гу-бље-њем свих со-ци-јал-них га-ран-ци-ја, и исто-вре-ме-но на-сту-па-њем ере „сло-бо-де го-во-ра”, на на-ка-зан, из-о-па-чен и опа-сан на-чин по-ја-ви-ли су се са-да-шњи агре-сив-ни ис-па-ди, на-па-ди и уби-ства из-вр-ше-ни од стра-не слу-ђе-не и не-про-све-ће-не мла-де-жи. Да, нуж-не су од-луч-не ме-ре вла-сти за пре-се-ца-ње тих ди-вљач-ких на-па-да и уби-ста-ва, ко-ји угро-жа-ва-ју са-му бит на-шег дру-штва. И нео-п-ход-но је – за-рад на-шег оп-штег оздра-вље-ња – ја-сно ис-тра-жи-ти и ве-о-ма озбиљ-но се по-за-ба-ви-ти узро-ци-ма и ис-хо-ди-шти-ма тих агре-сив-них рас-по-ло-же-ња.

АГРЕ-СИ-ЈА НА СЛАМ-КУ СПА-СА

• При су ству је мо ли ми не ком ре ал ном „су ко бу ци ви ли за ци ја (хри шћан ске и ислам ске)? Да ли је хри шћан ство до и ста умр ло на За па ду, ка ко сма тра ју мно ги, и да ли је он да ово че му при су ству је мо су коб из ме љу ре ли ги о зних и се ку лар них дру шта ва? Нај зад, шта би у та квој си ту а ци ји тре ба ло да чи ни Ру си ја?

Свет-ски кон-фликт нај-тач-ни-је је од-ре-ди-ти ова-ко: „тре-ћи свет” про-тив „злат-не ми-ли-јар-де”. То је све-чо-ве-чан-ски и оп-ште-и-сто-риј-ски от-пор и зах-тев си-ро-ма-штва пре-ма бо-гат-ству. (Са-у-диј-ска Ара-би-ја не пред-ста-вља прин-ци-пи-јел-ни из-у-зе-так, она са-мо ко-ри-сти пре-те-ра-ну се-ку-лар-ност За-па-да као по-год-ност за оства-ри-ва-ње сво-јих ци-ље-ва. Та за-пад-на глу-па и ба-ха-та се-ку-лар-ност иза-зи-ва нај-ве-ће не-го-до-ва-ње у му-сли-ман-ским зе-мља-ма. Ру-си-ја се на на-ше очи осло-ба-ђа од то-га, али те-шко да се то мо-же од-но-си-ти на „злат-ну ми-ли-јар-ду”.)

Те-о-ри-ја о „су-ко-бу-ци-ви-ли-за-ци-ја” при-кри-ва су-шти-ну: ка-та-стро-фал-ну раз-ли-ку у бла-го-ста-њу ста-нов-ни-ка Зе-мље.

Чак и при не-сум-њи-вом сла-бље-њу хри-шћан-ског ути-ца-ја у све-ту и уз бор-бе-не на-по-ре исла-ми-зма, на да-нас до-стиг-ну-том ни-воу оп-ште све-сти не ви-дим мо-гућ-ност из-би-ја-ња ре-ли-ги-о-зних ра-то-ва пла-не-тар-них или кон-ти-нен-тал-них раз-ме-ра.

Ру-си-ја, у сва-ком слу-ча-ју, не тре-ба да до-пу-сти да бу-де уву-че-на у ма ка-кве гло-бал-не су-ко-бе.

• Пред ви ђа те ли исла ми за ци ју сва ко днев ног и по ли тич ког жи во та у Ру си ји и да ли Вас та ква евен ту ал на пер спек ти ва охра бру је или за стра шу је?

Ру-ско му-сли-ман-ство у Че-че-ни-ји и Да-ге-ста-ну са-да је гур-ну-то у ра-ди-ка-ли-зам, ис-ко-ри-шће-но у же-сто-ким фор-ма-ма; у дру-гим му-сли-ман-ским обла-сти-ма оно је ак-тив-но, али ста-бил-но. По-ли-ти-ка са-да-шње ру-ске вла-сти – мир-ног и ме-ђу-соб-но ува-жа-ва-ју-ћег су-жи-во-та са исла-мом – не-сум-њи-во је ис-прав-на. Ме-ђу-тим, при са-да-шњем фи-зич-ком оси-па-њу ру-ског на-ро-да, сва-ка-ко, по-сто-ји пер-спек-ти-ва за-ме-не ру-ске кул-ту-ре на про-стран-стви-ма Ру-си-је дру-гим кул-ту-ра-ма и ре-ли-ги-ја-ма (укљу-чу-ју-ћи и ки-не-ску). То је за нас стра-шан про-цес, али он се од-ви-ја и са тим се мо-ра-мо де-ло-твор-но су-о-чи-ти.

• Лич но сма трам: ако три глав на су бјек та евро а тлант ске (хри шћан ске) ци ви ли за ци је – Се вер но а ме рич ки Са вез, За пад но е вроп ски Са вез и Ис точ но е вроп ски (Ру ски) Са вез, или Сје ди ње не Аме рич ке Др жа ве, Сје ди ње не Др жа ве Евро пе и Сје ди ње не Др жа ве Ру си је – не за кљу че ме ђу соб ни стра те гиј ски са вез, с над др жав ним ор га ни ма, на ша ци ви ли за ци ја ће пре или ка сни је иш че зну ти. У че му Ви ви ди те спа се њ евро а тлан ти стич ке ци ви ли за ци је, ако она уоп ште има по тре бу за тим?

Авај. Свет-ски по-ли-тич-ки про-цес ни-ка-ко се не од-ви-ја у прав-цу ко-ји би-сте Ви же-ле-ли. САД раз-ме-шта-ју сво-је оку-па-ци-о-не тру-пе у јед-ној зе-мљи за дру-гом. Та-кво фак-тич-ко ста-ње у Бо-сни тра-је де-сет го-ди-на, на Ко-со-ву се-дам го-ди-на, у Ав-га-ни-ста-ну пет, у Ира-ку за-сад три, али ће та-мо за-гла-ви-ти за-ду-го. Де-ло-ва-ње НА-ТО и по-себ-но САД су-штин-ски се за-пра-во не раз-ли-ку-ју. Иако је очи-глед-но да да-на-шња Ру-си-ја не пред-ста-вља ни-ка-кву опа-сност за њих, НА-ТО ме-то-дич-но и

ис-трај-но раз-ви-ја свој вој-ни апа-рат, ши-ри се на ис-ток Евро-пе и сте-же кон-ти-нен-тал-ни обруч око Ру-си-је с ју-га. Тре-ба до-да-ти и отво-ре-ну ма-те-ри-јал-ну и иде-о-ло-шку по-др-шку „обо-је-ним” ре-во-лу-ци-ја-ма, па-ра-док-сал-но уво-ђе-ње се-вер-но-а-тлан-ти-стич-ких ин-те-ре-са у Цен-трал-ној Ази-ји. Све то не оста-вља ме-ста за сум-њу: при-пре-ма се пот-пу-но оп-ко-ља-ва-ње Ру-си-је, а за-тим оти-ма-ње ње-ног су-ве-ре-ни-те-та. Не, ва-ра-те се, при-дру-жи-ва-ње Ру-си-је та-квој евро-а-тлан-ти-стич-кој али-јан-си ко-ја про-па-ги-ра на-сил-но уво-ђе-ње иде-о-ло-ги-је и фор-ми да-на-шње за-пад-не де-мо-кра-ти-је у ра-зним де-ло-ви-ма пла-не-те не би до-ве-ло до ши-ре-ња не-го до про-па-сти хри-шћан-ске ци-ви-ли-за-ци-је.

РА-НЕ У КРА-ЈИ-НИ

• Чињеница ми се, свет све више нагиње ка новом тотализму или новој аутократији (што је можда реалција на тоталитаризам). Слажете ли се са тим и каква је Ваш однос према том процесу?

„Тоталитаризам”, како сте се одлично изразили, у светским размерама је несумњиво похабан, истрошен, истекао му је рок. Биће замењен неким другим формама друштвене и државне свећи. Али не бих да ризикујем предсказујући њихову суштину и облике.

• Каква је Ваш однос према ономе што се дешава у Украјини? С тим у вези, Ваш став о процесу раздвојења руске нације (у државном смислу, најрационалније је нација у савременој Европи)? Треба ли Русија, ако не политички онда бар интелектуално, да постави питање поновног уједињења Русије и руских земаља у случају да онашња украјинска елита уведе Украјину у ЕУ и нареди то у НАТО, чему очи гледано тежи?

Зби-ва-ња у Укра-ји-ни, још од ли-це-мер-не и под-му-кле фор-му-ла-ци-је пи-та-ња за ре-фе-рен-дум 1991. (већ сам о то-ме пи-сао и го-во-рио), чи-не ме огор-че-ним и при-чи-ња-ва-ју стал-ни бол. Фа-на-тич-но гу-ше-ње и ис-ти-ски-ва-ње ру-ског је-зи-ка (ко-ји је, пре-ма ра-ни-јим ис-тра-жи-ва-њи-ма, сво-јим сма-тра-ло пре-ко 60 од-сто ста-нов-ни-штва Укра-ји-не), на-про-сто је ди-вљач-ка ме-ра, усме-ре-на и про-тив кул-тур-не пер-спек-ти-ве са-ме Укра-ји-не. Огром-ни про-сто-ри, ко-ји ни-ка-да ни-су има-ли ни-ка-кву ве-зу са исто-риј-ском Укра-ји-ном, по-пут Но-во-ро-си-ја, Кри-ма и це-лог Ју-го-и-сточ-ног ре-ги-о-на, на-сил-но су угу-ра-ни у са-став са-да-шње укра-јин-ске др-жа-ве и у ње-ну по-ли-ти-ку ла-ко-ми-сле-ног хр-ље-ња да се уђе у НА-ТО. За све вре-ме Јељ-ци-на ни је-дан ње-гов су-срет са укра-јин-ским пред-сед-ни-ци-ма ни-је про-шао без не-ке ње-го-ве ка-пи-ту-ла-ци-је и усту-па-ка. Из-ме-шта-ње Цр-но-мор-ске фло-те из Се-ва-сто-по-ља (ко-ји ни-ка-да, чак ни под Хру-шчо-вом, ни-је усту-пљен Укра-јин-ској ССР) пред-ста-вља по-дло и не-ча-сно на-гр-ђи-ва-ње це-ле ру-ске исто-ри-је XIX и XX ве-ка.

Под свим тим усло-ви-ма, у свим тим окол-но-сти-ма, Ру-си-ја ни у ка-квој фор-ми не сме рав-но-ду-шно да пре-да мно-го-ми-ли-он-ско ру-ско ста-нов-ни-штво у Укра-ји-ни, од-ри-чу-ћи се свог је-дин-ства са њим.

• За ми ру ли ру ски је зик и ру ска ли те ра ту ра, у сми слу да ни ка да не ће до сти ћи, ка мо ли пре ва зи ћи соп стве не обра сце XIX и XX ве ка (да о вр хо ви ма и не го во ри мо)?

Без об-зи-ра на са-да-шње не-ви-ђе-но ква-ре-ње ру-ског је-зи-ка ла-ко-ми-сле-ним жар-го-ном и упли-ви-ма ан-гло-а-ме-рич-ке лек-си-ке (не ми-слим при том на при-род-но ко-ри-шће-ње тех-нич-ке тер-ми-но-ло-ги-је, не-го на по-мод-но, до ко-мич-но-сти до-ве-де-но пре-у-зи-ма-ње ту-ђин-шти-не), твр-до ве-ру-јем да ру-ски је-зик не-ће по-ср-ну-ти и не-ће до-пу-сти-ти се-би да бу-де не-по-врат-но ис-ква-рен и за-пр-љан – до-кле год по-сто-ји на Зе-мљи ма-кар иokra-јак ру-ског на-ро-да.

То се од-но-си и на ру-ску ли-те-ра-ту-ру. И по-ред обил-ног за-тр-па-ва-ња ђу-бре-том, она је са-чу-ва-ла ја-сну и са-ве-сну осно-ву и још ће нам по-да-ри-ва-ти обра-сце ко-ји ће ја-ча-ти наш дух и свест. <

(Јун 2006)